

margar» parlant d'una eina, Corbera de Dalt, 1960).

La forma comuna d'aquest verb *desmanegar* [1575, aplicat a un màneg, OPou supra], en el participi *desmanegat* té també moltes aplicacions translàtiques en cat. or.: «és un home molt *desmanegat*» 'poca-solta, ximple' (cat. central) o bé 'descuidat, deixat, desordenat': «el gat és l'ocell de rampinya de les dones *desmanegades*» (Vidrà, 1953). *Mànega* 'màneg' (1422). *Manegada*. *Manegador*. *Manegament*. *Manegat*. *Desmanegament*; *desmanec*. *Emmanegar*; *emmanegament*. *Remàneg*. *Sindnim culte: manubri* [1905, Bulbena], *ll. manubrium* 'màneg, maneta'.

Arremangar amb les variants *arromangar*, molt estesa, i *remangar* (o *ro-*), sobretot antiga, i més generalment *arremangar-se* o *arromangar-se*. La primera aparició catalana és a fi del S. XIV, en una cobla de Pere Marc (el pare d'Ausiàs, probablement c. 1370-80): «Dompna ·m platz ben arreada, / e cavallier ben armat, / e donzella enfresada, / e servén *arremanguat*, / e caval ab gran illada, / ardit e be affrenat / e sufrén bé trenuytada; / e platz-me fer cavalcada / en loc pla e ben poblat / ---» (ed. dels Marc per Pagès, p. 69; *DAG.*).

La variant amb *-o-*, i també la forma sense *a-* amb *ro-*, es troben tot seguit, si bé no hi ha cap raó per considerar-les més primitives, donat el caràcter tan freqüent, i fins normal, de la labialització de *e* pretònica davant consonants d'aquest òrgan (*remaner* > *romandre*, *reblir* > *rublir*, *reblegar* > *roblegar*, variants com *arroplegar*, *arropenjar*, *AlcM* i tants altres, fenomen encara afavorit aquí per la paronímia amb *arrosar les mànigues* etc.).

En els textos. «La Comtessa suplicà al Rey --- volguessen sopar ab ella --- e foren contents; la Comtessa se partí del Rey, e pres totes les dones e donzelles de sa casa, e prestament se despullaren e, ben *arromanguades*, emparamentaren una gran sala, de molt bells draps de ras, tots obrats d'or, de seda; e --- les altres dones, les unes al rebost, les altres a la cuyna: en tant que --- molt noblement féu adobar de sopar ---», Jo. Martorell (Ag. I, 81, § 26). «Beati servi illi quos --- invenerit vigilantes: amen dico vobis, quod *praecinget* se --- (Lucae XIII c.) --- lo Senyor se *arromangarà* e farà seure en la taula de la glòria los servidors, e ell mateix los servirà. —Vejam per què diu que *s'arromangarà*. Sabets qui? aquell qui té les falces llargues: ventegen, mas --- cenyides; per tal, Jesucrist infinida glòria poria dar, mas *arromanga's* e estreny-se --- ab mesura a casquí; açò és *romanguar*: a casquí segons més o menys ---», StVicentF (*Quar.*, 50.51); i encara en un altre val. quatrecentista: «*arromangada*: suffarcinata», JnEsteve, *LiEleg.*

Avui *arremangar*, forma etimològica, segueix essent la comuna en el cat. central (aquí, i en particular a Bna., no ho he sentit d'altra manera) i així en general en el Princ.: Belv. i Lab. 1839 --- només registren *arremangar*, *-gar-se*, i així ho trobem generalment en els escr. Renaix.: «uns minyons sapats y morenos --- *arremangats* de braços y de cames --- se n'entran en mar», EmVilanova (*Quadros Pop.*, 8). És també la for-

ma que conec de les comarques rurals i de les ciutats menors (Girona etc.), almenys en tota la meitat Nord: «la boira s *arromangua*», amb metàfora meteorològica, he sentit sovint en el Maresme (gent de mar de StPol, 1925 --- etc.) i en els vessants orientals pirinencs; en els centrals és més aviat la forma sense *a-*: *remangá-s*, *-ngá-se*, pertot a Cardós i Vall Ferrera (1932-4) i el Pallars en general.

En el Sud del cat. occidental apareix la forma amb *o*: *arrománnga* a les Borges d'Urgell (*BDLC* VI, 53), *arrománngo* anoto a Torres de Segre, 1956, i així segueix cap a Tortosa i gran part del P. Val.: J. G. M. (c. 1955) me'l cita de la zona central i afegeix (cosa aplicable pertot) que també s'aplica a la roba de baix: «*arromanga't* el camal, els pantalons, la faldà (llarga)». No obstant, tant per a Urgell com per al P. Val. hi ha afirmacions contradictòries, a interpretar sens dubte en el sentit que coexisteixen les formes amb *e* i amb *o*. Jo mateix ho he sentit amb *e* a l'Horta de Gandia (una propietària pagesa de motiu l'*Arremangá*, a Beltruard, 1962).

De tota manera *arromangar* hi té una vasta difusió, en el Nord, el Centre i el Sud: «Mai *arromanga* el vent, / de dalt, la més espessa nugolada, / com la embestida aquella als fills de Alà ---», *Seidia* (146); *arromangat* en literatura fallera de la capital (*Pensat i Fet*, 1952, 27); a Moraira em diuen que es pot arribar a una illeta rocosa de la costa «passant-hi *arromangát*» (1963). Que és la forma general a Mallorca en tenim força testimonis pertot (*DAG*, *AlcM* etc.); i a Menorca també és *arromengarsá* la resposta que dona Moll al mapa 160 de l'*ALCat.* per a Ciutadella (*BDLC* XIII, 83). I tanmateix, per les raons donades a dalt, hem de creure que és la forma en *re-* la històricament més antiga.

El mateix mot apareix en castellà, en la forma amb *re-*, amb caràcter tan general com en la nostra llengua, i arrelat des d'antic. *Remangar* hi apareix ja en el segle XIII, en Berceo, també en Juan Ruiz; *arremangar*, consagrat definitivament des de Nebrija, apareix també en Juan Ruiz. I a l'Edat Mitjana trobem totes dues variants en textos d'antiguitat venerable (cf. *DECH* III, 808a4ss.): abans de llançar un gran roc, per poder-ho fer millor: «*remangóse* José, y llegó a la peña y tomóla» (*Leyenda de José*, p. 125, *RABM*, 1902, 308); però també ja en el S. XIV la variant prefixada: «que la su vestidura --- non sea mucho deçendida o acolgada, o que non sea mucho *arremangada*» preceptua als freres la *Regla de los Dominicos* en el S. XIV (*RHispan.* VII, 510).

És evident que és un derivat de MANICA i el seu successor romànic *mànega*, *manga*. Entre les llengües romàniques aquest verb és un mot peculiar del castellà i el català; així i el fet que el seu substantiu bàsic hi aparegui en la forma sincopada *manga*, coincidint amb la castellana, ha fet sospitar que el català l'hagués manllevat de la llengua veïna. Suposició que, pel caràcter del mot, i el ram semàntic a què pertany, no pot deixar d'aparèixer ben estranya a tothom que no estigui preocupat per la història i etimologia dels mots, d'una manera preponderant. D'altra banda, fins l'estudiós de